

Téma: Psychoanalytická teorie

Předmět: Psychologie, Společenské vědy

Přidal(a): Iva

OBSAH

- Úvod
- 1 Život Sigmunda Freuda
- 2 Freudova psychoanalýza
- 3 Teorie psychosociálního vývoje
- 4 Topografický model psychiky
- 5 Strukturální model psychiky
- 6 Psychoanalytická terapie
- Literatura

ÚVOD

Sigmund Freud byl velkou osobností minulého století a je zakladatelem psychoanalýzy a koncepce psychoanalytického myšlení. Jeho osoba je oslavována i zavrhována, ale především stále diskutována. Většina lidí jeho věhlasné jméno zná a vzpomene si alespoň na střípky jeho práce pro psychologii. Psychoanalýza i přes své stáří, je stále atraktivní, využitelná v praxi a je prohlubována a obohacována dalšími vědci. Pro dobu, ve které Freud žil měla jeho práce ve spojení s jeho genialitou a pohledem na svět obrovský význam. Cílem práce je připomenutí jeho teorií a odborné činnosti v oblasti psychologie. První část věnuji životopisu Sigmunda Freuda. V další se zaměřím na jeho definice základních teoretických pojmů. Následně na terapeutické metody a moji osobní zkušenost s hypnózou. Freudovo dílo a teorie je hodně obsáhlé a všechny jeho poznatky se do této práce nedají zahrnout.

1 Život Sigmunda Freuda

Sigmund Freud se narodil 6. května 1856 v Příboře a zemřel 23. září 1939 v Londýně. Byl známým česko-rakouským lékařem neurologem a psychiatrem. Proslavila ho především jeho teorie psychoanalýzy. Narodil se do židovské rodiny na Moravě, kde rodina žila tři roky. Byl nejstarším ze šesti dětí z třetího manželství židovského obchodníka s látkami Jácobu Freuda a Amálií Nathannové.

Od roku 1859 pobývala rodina ve Vídni. Po studiích si založil vlastní neurologickou praxi, kde začal zkoumat případy hysterických pacientek a díky elektroléčbě a hypnóze se propracoval k vlastní metodě a vlastní teorii lidské osobnosti – psychoanalýze. Na počátku války Freud odešel do Londýna, kde 23. září 1939 zemřel. Zvolil dobrovolně konec pro nesnesitelné utrpení při pokročilé rakovině horní čelisti.

V jeho profesním životě můžeme rozlišit období do publikování knihy *Výklad snů* v roce 1900, kde formuloval tzv. topografický model mysli, a období od publikování *Já a Ono*, případně *Inhibice, symptomy a úzkost* na počátku dvacátých let, kdy byl uveden strukturální model. (zivotopis.osobnosti.cz, 1996-2021).

2 Freudova psychoanalýza

Sigmund Freud byl zakladatelem psychoanalýzy. Za základ dynamické síly psychického dění považoval nevědomé sexuální a agresivní pudy, které celá společnost ovládá a potlačuje. Toto chování vede k tomu, že odsouvá impulzy do nevědomí, které ovlivňuje chování a prožívání každého z nás. Významnou úlohu v lidském psychickém životě připisoval spolupráci mezi nevědomím a obrannými mechanismy. Psychoanalytická teorie Sigmunda Freuda je založena na čtyřech principech – principu konstantnosti psychické energie, principu existence mentálního aparátu, principu psychického determinismu a principu nevědomí. (Plháková, 2003)

Princip konstantnosti psychické energie. Lidská psychika udržuje duševní energii na nízké a stálé úrovni. Pokud se nahromadí velmi mnoho energie, pak se jí snaží zbavovat, což přináší pocit úlevy nebo slasti. Člověk je poháněn fyziologickými silami, pudy. Freud za hlavní pud považuje sexuální s názvem libido. Později se zmiňuje o pudu sebezáchovy nebo pudu smrti, který je zodpovědný za agresivitu a destruktivitu. *Princip existence mentálního aparátu.* Má své vlastní zákonitosti fungování jako systémy v těle např. zažívací, dýchací či jiný somatický.

Princip psychického determinismu. Psychické projevy, které vymezují lidské jednání mají svou příčinu, kterou si však člověk nemusí uvědomovat. Naše myšlenky, pocity, nálady jsou vzájemně propojeny, ovšem z velké části na nevědomé úrovni. *Princip nevědomí.* Velká část duševního systému a mentálních procesů se odehrává mimo naše vědomí.

3 Teorie psychosociálního vývoje

O této teorii pojednává v roce 1905 práce nazvaná Tři pojednání k teorii sexuality. Dle jeho názoru libido prochází velmi komplikovaným vývojem a procesem zrání i učení.

Člověk prochází pěti stupni vývoje. Základní etapy Freud nazval orální, anální a falická, které jsou shodné s hlavními erotogenními zónami. Při jejich dráždění lze prožít slast. Do orální oblasti patří rty a jejich vnitřek, do oblasti anální konečník a oblast falická jsou pohlavní orgány. (Navrátil, 2001). *Orální etapa* probíhá kolem prvního roku života. V tomto období dochází ke stimulaci v oblasti úst, např. kojení, cucání palce, olizování věcí, později i kousání do věcí. Na osobnostní vlastnosti může mít v této fázi vztah k matce a její ochota uspokojovat všechny potřeby dítěte. Tato míra může mít vliv na osobnostní vlastnosti. Tito jedinci chtějí být i nadále zahrnováni velkou péčí, chtějí pozornost, podporu, rádi přijímají, dávání jim dělá problémy. *Anální etapa* probíhá kolem druhého a třetího roku života. Zóna uspokojení se přesouvá na anální otvor. Uspokojení způsobuje zadržování nebo vypuzování exkrementů. Zdrojem pozdějších problémů může být v rámci výchovy nárok rodičů především na čistotu. U těchto osob se může rozvinout obrovská pořádkomilovnost, šetrnost, tvrdohlavost. V opačném případě je důsledkem nepořádnost, plýtvání a uvolněnost. *Falická etapa* je doprovázena tzv. Oidipovským komplexem. Tento komplex se zakládá na erotické náklonnosti k rodiči opačného pohlaví, což může způsobit žárlivost a nevraživost vůči rodiči téhož pohlaví. Freud se domníval, že tento komplex je v období mezi pátým a šestým rokem potlačen do nevědomí. Poté následují *období latence*, které trvá až do puberty. Sexualita ustupuje do pozadí a převažuje sociální orientace na okolí. Poté nastupuje *genitální stádium*, které dokončuje psychosexuální vývoj. Projevuje se neobvykle silnými impulsy s orientací na heterosexuální vztahy. Pokud dojde k fixaci nebo regresi na některou z těchto výše popsaných fází, vzniknou sexuální perverze nebo neurózy. Některé prvky se mohou objevit i u zdravých osob. Například uplatnění úst, kousání, štípání při předešle se vrací k dílčím sexuální pudům.

4 Topografický model psychiky

Lidská psychika zahrnuje tři části vědomí, předvědomí a nevědomí. Při vědomí vnímáme a prožíváme současné psychické jevy. Předvědomí jsou psychické stavy, které byly vědomé, ale nyní jsme je pozapomněli. Bez obtíží si je můžeme opět vybavit. Nevědomí je svébytné a svérázné. Obsah zůstává pro naše vědomí schovaný, ale přesto se podle něho vyvíjíme a jednáme. Aktivita nevědomí je důsledkem neuróz. (Navrátil, 2001)

5 Strukturální model psychiky

Tento model navrhl Freud v roce 1923 ve své práci „Ego a id“. K jeho vytvoření ho vedl nevědomý pocit viny pacientů, a tento pocit se mu nedařilo začlenit do topografického modelu.

Nakonec duševní aparát rozdělil do tří hlavních struktur id (ono), ego (já), a superego (nadjá).

„Nevědomý pocit viny je výsledkem působení superega.“ (Plháková, 2003, s.50)

Pojem *id* zahrnuje primitivní pudy usilující o vybití. Principiálně je to oblast nevědomá a iracionální, založená na principu slasti. Freud se zabýval převážně pudem lásky a sexuality. *ego* je spojnicí mezi *id* a *superega*. Tento proces je vědomý a racionální. Pokouší se zvládnout tlak a požadavky vnějšího světa. Jeho úkolem je stabilita osobnosti a její harmonický vývoj. *superego* se tvoří na základě zvnitřňování autorit, příkazů, zákazů, které vznikly socializací. Je to síla morálky, která nás chválí a oceňuje, pokud jednáme s pravidly a trestá, pokud jednáme v rozporu.

„Harmonie mezi těmito složkami je předpokladem zdravého psychického vývoje. Jednotlivé složky osobnosti však mohou být ve vzájemných konfliktech.“ (Navrátil, 2001, s.19)

6 Psychoanalytická terapie

V dnešním pojetí je psychoanalytik neutrální expert, který pomáhá řešit pacientovy problémy z hlediska psychoanalýzy, jejíž základy pochází od Sigmunda Freuda. Analytik klienta nehodnotí, vytváří pouze přenos, který umožňuje pacientovi promítat si jiné vztahy s důležitými osobami

jeho života. „Analytik je ve svých úvahách přísně racionální a reprezentuje pro pacienta model chování, který posiluje schopnost vědomé autoregulace“. (Navrátil, 2001 s.21)

Základní techniky jsou interpretace snů, technika volných asociací, analýza přenosu a analýzy odporu. *Interpretace snů* je analýza snů je cesta do nevědomí. Jsou to naše potlačené přání, touhy, agrese. Sny se dělí na manifestní (dějová stránka snu) a latentní (pravý obsah, sdělení snu). Analytik se zabývá oběma rovinami, aby se dobral pravého sdělení snu. *Technika volných asociací* je spojována s pohovkou. Pacient na ní leží a relaxuje, analytik je mimo jeho zorné pole a nechává jej mluvit o jeho myšlenkách, pocitech. Interpretace analytik provádí až v okamžiku, kdy ví, že i pacient jí pochopí. *Analýza přenosu* je emotivní vztah pacienta k analytikovi. Tento vztah vzniká na základě svěřování důvěrných pocitů a zážitků. Analytik tyto vztahy analyzuje a nemůže je považovat za autentické vůči své osobě. *Analýza odporu* se zabývá vším, co narušuje její průběh. Může to být např. vynechávání schůzek, delší mlčení, neochota si vybavit asociace. Odpor bývá pravidelný, ze začátku nevědomý. Analytik pomáhá pacientovi tento odpor překonat. (Navrátil, 2001)

Sigmund Freud ve svých začátcích rovněž používal hypnózu, která je založena na sugesci. I v dnešní době je tato metoda současnými psychology využívána. Sama s ní mám ty nejlepší zkušenosti. Již po první hypnóze jsem měla vyřešený problém, se kterým jsem za psycholožkou přišla. Hodně se mi změnil postoj a náhled k mnoha věcem. Ocenila jsem, že si vše z hypnotického stavu pamatuji a byl to velmi příjemný pocit. Pokud řeším problém, se kterým si nevím rady, využívám možnost hypnózy. Setkala jsem se i s názorem, že spousta lidí se této metody bojí. Mají obavu, že budou psychologem ovládnuti a nuceni k něčemu, co nechtějí. Samozřejmě je na každém z nás, pokud potřebují pomoc, jakou terapii si zvolí.

ZÁVĚR

Freudova psychoanalýza ovlivnila v celosvětovém měřítku psychologii, společenskou vědu i kulturu obecně a stala se její nedílnou součástí. Některé její části jsou neustále rozvíjeny a rozpracovávány. Svou rozsáhlou vědeckou činností ovlivnil nejen své spolupracovníky, následovatele, ale také své odpůrce. Mnohé nové psychologické teorie vznikly právě na jeho psychoanalytickém základě. Tento základ využívali ve svých kritických tézích také jeho odpůrci. Psychoanalýza zdůraznila význam aktivního a otevřeného naslouchání. Přiblížila nám význam dětství a raných stavů. Obohatila psychologii o nové pojmy a kladla důraz na pocity a nevědomé faktory vzhledem k životním okolnostem a s tím souvisejícím myšlenkovým pochodem člověka.

LITERATURA

- NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*, Brno: Marek Zeman, 2001. ISBN 80-903070-0-0
- PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1086-6.
- *Tiscali.cz* [online]. Praha: Tiscali media a.s., 1996-2021. Dostupné na [www: <https://zivotopis.osobnosti.cz/sigmund-freud.php>](http://www.tiscali.cz).